

Радкевич Олександр

Україна, м. Київ

к.ю.н., старший науковий співробітник

Правова компетентність педагогічних працівників ПТНЗ із захисту інтелектуальної власності

Проаналізовано ст. 19 Цивільного Кодексу України, що визначає форми самозахисту. Розглянуто основні форми захисту інтелектуальної власності без звернення до юстиційних органів: *обмеження доступу до авторської продукції, обмежена функціональність; використання цифрового підпису, використання цифрових марок, видалення інформації тощо.*

Під час діяльності за трудовим договором педагогічні працівники професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ) набувають прав інтелектуальної власності, а відтак актуалізується її захист, без звернення до суду. Зауважимо, що невід'ємним елементом правової компетентності в інформаційно-аналітична діяльності педагогічних працівників ПТНЗ є знання законів, підзаконних актів, спрямованих на підвищення рівня захисту інтелектуальної власності власними силами без звернення до компетентних органів.

До основних способів захисту інтелектуальної власності, що можуть використовуватися педагогічними працівниками ПТНЗ самостійно, без звернення до суду віднесено: *обмеження доступу до авторської продукції, обмежена функціональність; використання цифрового підпису, використання цифрових марок, видалення інформації тощо.*

Обмеження доступу до авторської продукції як вид захисту досить поширений. Його розуміють як можливість педагогічних працівників ПТНЗ (суб'єктів права) обмежити доступ до інтелектуальної власності шляхом розміщення її в спеціалізованих локальних бібліотеках, які є малодоступними та невідомими широкому загалу людей. Зазначимо, що

правова компетентність педагогічних працівників ПТНЗ у такому разі полягає в дотриманні вимог Конституції України [2], Закону України «Про авторське право і суміжні права» [3].

Здійснюючи обмеження доступу до авторської продукції, зокрема навчально-методичної, необхідно визначити категорію педагогічних працівників (осіб), на яких розрахована така інформація, а після цього можна її розміщувати на депозитарії бібліотек навчальних закладів, наукових установ.

Обмежена функціональність є нетиповим для вітчизняного законодавства способом захисту інтелектуальної власності. Це пов'язано з відсутністю на законодавчому рівні положень щодо цього права особи. Обмежена функціональність є можливістю педагогічних працівників ПТНЗ розповсюджувати навчально-методичну продукцію у стислому, урізаному варіанті без втрати розумового навантаження, однак у незавершеній формі. Обмежена функціональність дещо подібна до обмеженого доступу до навчально-методичної продукції. Однак, є істотна відмінність. Так, під обмеженням доступу до авторської навчально-методичної продукції, прийнято вважати поширення інформації лише для обраного кола осіб. Натомість, під обмеженим функціонуванням розуміється вільне розміщення інформації для широкого кола осіб з тією лише відмінністю, що наповнення навчально-методичного матеріалу представляється в зменшеному функціональному варіанті (анотація, реферування тощо).

Використання цифрового підпису. Електронний цифровий підпис може використовуватися юридичними і фізичними особами як аналог власноручного підпису для надання електронному документу юридичної сили. Суть цифрового підпису полягає в тому, що він дає змогу ідентифікувати справжнього автора тієї чи іншої навчально-методичної продукції, виключаючи всі сумніви зацікавлених осіб. Використання електронного цифрового підпису здійснюється при електронній формі передачі інформації.

Використання цифрових марок. Найпоширенішою є система так званих «цифрових водяних знаків», що впроваджується у творах (текстах, графічних зображеннях тощо). Їх перевага полягає в тому, що при звичайному візуальному розгляді зображення користувач не бачить яких-небудь закодованих позначень – копірайта ©, імені автора, року видання. Однак, потім при застосуванні певного програмного засобу можна довести, що файли містять додаткову інформацію, вказуючи на її автора [1].

Видалення інформації є нетиповим способом захисту інтелектуальної власності і може бути як юрисдикційним, так і неюрисдикційним способом захисту інтересів особи в електронному середовищі. Видалення навчально-методичної продукції полягає у зверненні до власника, адміністрації веб-сайту з вимогою про видалення відомостей.

Отже, ст. 19 Цивільного Кодексу України визначає форми самозахисту, які педагогічний працівник ПТНЗ може використати у випадку відсутності потреби звертатись до суду. Викладені в ній форми не заборонені законом та не суперечать моральним засадам суспільства, це є основою на, що спрямовується самозахист. Зауважимо, що форми самозахисту мають відповідати змісту права, що порушене, характеру дій, якими воно порушене, а також наслідкам, що спричинені цим порушенням.

До використання допускаються лише законні засоби самозахисту: відмова здійснити певні дії, передбачені укладеним договором про передачу майнових прав інтелектуальної власності або ліцензійним договором; відмовитись від виконання недійсного договору та ін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пастухов О.М. Авторське право у сфері функціонування всесвітньої інформаційної мережі Інтернет: Автореф. дис.... канд. юрид. наук: 12.00.03 / О.М. Пастухов ; НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького. – К., 2002. – 18 с.

2. Конституція України : [прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України № 254 к/96-ВР 28 черв. 1996 р.] // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 141. – Зі змінами від 12 черв. 2013 р.

3. Про авторське право і суміжні права від 23.12.1993 № 3792-ХІІ [Електронний ресурс] // Законодавство України. – Режим доступу :

<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>